

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-202/24 - 1

Kohtuasi C-202/24 [Alchaster]ⁱ

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

14. märts 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

7. märts 2024

Kaebaja:

Minister for Justice and Equality

Vastustaja:

MA

SUPREME COURT

[...]

**ASJAS, MIS PUUDUTAB EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU
ARTIKLI 267 ALUSEL EELOTSUSE TAOTLEMIST EUROOPA LIIDU
KOHTULT**

[...]

MINISTER FOR JUSTICE

KAEBAJA

JA

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

MA

VASTUSTAJA

**7. MÄRTSI 2024. AASTA KOHTUMÄÄRUS
ELTL ARTIKLI 267 ALUSEL EELOTSUSE TAOTLEMISEKS
EUROOPA LIIDU KOHTULT**

Kuna Supreme Courti (Iirimaa kõrgeim kohus) menetluses on 3. oktoobril 2023 peetud kohtuistung seoses vastustaja taotlusega [...], et tal lubataks esitada edasikaebus High Courti (kõrge kohus, Iirimaa) 24. oktoobri 2022. aasta kohtuotsuse ja [samal kuupäeval] [...] ning 7. novembril 2022 tehtud kohtumääruste peale, millega otsustati vastustaja üleandmine Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigile ning keelduti [...] andmast luba edasikaebuse esitamiseks Court of Appealile (apellatsioonikohus, Iirimaa), ning et kohtumäärusega tühistataks nimetatud kohtuotsus ja kohtumäärused, ning

võttes arvesse Supreme Courti (Iirimaa kõrgeim kohus) 17. jaanuari 2023. aasta otsust lubada esitada selles asjas edasikaebus Supreme Courtile (Iirimaa kõrgeim kohus), nimetatud edasikaebuse avaldust, nimetatud High Courti (kõrge kohus, Iirimaa) kohtuotsust ja kohtumäärust, nendes viidatud dokumente ning asjaomaste poolte nimel esitatud kirjalikke seisukohti ning olles kuulanud ära [...] [poolte õigusesindajad]

[...]

ning olles veendunud, et selles asjas tekib Euroopa Liidu õigusega seotud küsimus, mis on vaja käesolevas menetluses lahendada ja mille kohta on vaja taotleda eelotsust Euroopa Liidu Kohtult,

[...]

ja kuna Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) leiab ka, et käesolevas edasikaebemenetluses tekib poolte vahel küsimusi selle kohta, kuidas on õige tõlgendada teatavaid Euroopa Liidu õiguse sätteid, nimelt 13. juuni 2002. aasta raamotsust Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (edaspidi „raamotsus“) ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 49,

ON SUPREME COURT (IIRIMAA KÕRGEIM KOHUS) otsustanud taotleda, nagu on märgitud nimetatud kohtuotsuses ja eelotsusetaotluses, Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel Euroopa Liidu kohtult eelotsust järgmises küsimuses:

Kas juhul, kui 30. detsembri 2020. aasta kaubandus- ja koostöölepingu (millesse on inkorporeeritud 13. juuni 2002. aasta raamlepingu sätted seoses isikute üleandmisega Euroopa vahistamismääruste alusel) alusel taotletakse isiku üleandmist tema vastutusele võtmiseks terroriaktide eest ja ta soovib

seada üleandmist vastustada, väites, et sellega rikutaks Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklit 7 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 49 lõiget 2, kuna on kehtestatud seadusandlik akt, millega muudeti seda, milline karistuse osa tuleb kanda vahi all, ja tingimisi vabastamise korda ning mis võeti vastu pärast kuupäeva, mil pandi toime väidetav süütegu, mille tõttu üleandmist taotletakse, ning kui:

- i) taotluse esitanud riik (käesoleval juhul Ühendkuningriik) on Euroopa inimõiguste konventsiooni osalisriik ning rakendab seda konventsiooni oma riigisiseses õiguses vastavalt 1998. aasta inimõiguste seadusele (Human Rights Act, 1998);
- ii) Ühendkuningriigi kohtud (nende seas Supreme Court (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus)) on otsustanud, et kõnealuste meetmete kohaldamine kinnipeetavate suhtes, kes juba kannavad kohtu mõistetud karistust, on nimetatud konventsiooniga kooskõlas;
- iii) igal isikul, sealhulgas üleantaval isikul on õigus esitada kaebus Euroopa Inimõiguste Kohtule;
- iv) ei ole alust arvata, et taotluse esitanud riik ei täida Euroopa Inimõiguste Kohtu otsust;
- v) kohus ei pea selle põhjal tõendatuks, et üleandmisega kaasneb tegelik konventsiooni artikli 7 või põhiseaduse rikkumise oht;
- vi) ei ole väidetud, et üleandmine on vastuolus harta artikliga 19;
- vii) kohtumenetluse ega karistuse mõistmise menetluse suhtes ei ole kohaldatav harta artikkel 49;
- viii) ei ole väidetud, et on alust arvata, et konventsiooni artikli 7 ja harta artikli 49 kohaldamisel esineb olulisi erinevusi,

on ELTL artikli 267 kolmanda lõigu tähenduses kohtul, mille otsuste peale ei saa edasi kaevata, võttes arvesse harta artikli 52 lõiget 3 ning usalduskohustust liikmesriikide ja nende vahel, kes on kohustatud üleandmise Euroopa vahistamismäärust käsitlevate sätete kohaselt kaubandus- ja koostöölepingu alusel läbi viima, õigus järeldada, et isik, kelle üleandmist taotletakse, ei ole tõendanud tegelikku ohtu, et tema üleandmisega rikutaks harta artikli 49 lõiget 2, või on see kohus kohustatud asja edasi uurima ning kui ta on kohustatud seda tegema, siis milline on selle uurimise laad ja ulatus?¹

¹ Tõlkija märkus: Näib, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kavatses pigem viidata harta artikli 49 lõike 1 teisele lausele.

NING SUPREME COURT MÄÄRAB, et käesoleva edasikaebuse arutamine peatatakse, kuni Euroopa Liidu Kohus on teinud selles küsimuses eelotsuse või kuni selles asjas tehakse enne seda uus määrus.

[...]

[...]

SUPREME COURT

[...]

**ASJAS, MIS PUUDUTAB EUROOPA VAHISTAMISMÄÄRUSE
2003. AASTA SEADUST (MUUDETUD REDAKTSIOONIS),**

JA MA ASJAS,

MILLE POOLED ON

MINISTER FOR JUSTICE

KAEBAJA

JA

MA

VASTUSTAJA

Eelotsuse taotlemine

- 1 Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) on 7. märtsi 2024. aasta otsusega ([2024] IESC 9) otsustanud taotleda Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel Euroopa Kohtult eelotsust ühes küsimuses selle kohta, kuidas tõlgendada 13. juuni 2002. aasta raamotsust Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (edaspidi „raamotsus“) ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 49.
- 2 Eelotsusetaotlus on seotud sellega, et taotletakse MA (edaspidi „edasikaebaja“) Ühendkuningriigile üleandmist vastavalt vahistamismäärusele, mis on tehtud ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi vahelise 30. detsembri 2020. aasta kaubandus- ja koostöölepingu (edaspidi „kaubandus- ja koostööleping“) alusel.
- 3 Kaubandus- ja koostööleping reguleerib Ühendkuningriigi ja Euroopa Ühenduse vahelisi suhteid ning selles on muu hulgas, käesoleva edasikaebemenetluse seisukohast olulisena ette nähtud tollal toimunud Euroopa vahistamismääruse süsteemi jätkumine. Kaubandus- ja koostöölepingu 3. osa VII jaotist kohaldatakse

vahistamismääruste suhtes, mis on tehtud Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumise (tagajärgede) 2019. aasta seaduse § 98 kohaselt. VII jaotises on ette nähtud Ühendkuningriigi ja Euroopa Liidu vahel kohaldatav kord isikute üleandmiseks pärast 31. detsembril 2020 lõppenud üleminekuaega. Need sätted on identsed raamotsuses sätestatud väljaandmise korraga.

- 4 Kaubandus- ja koostöölepingu 3. osa VII jaotis võeti Irimaal riigisisesse õigusesse üle Euroopa vahistamismääruse (kolmandate riikide (Ühendkuningriigi) suhtes kohaldamise) 2020. aasta määrusega (European Arrest Warrant (Application to Third Countries) (United Kingdom) Order 2020; *S.I.* 720, 2020), mis kehtestati Euroopa vahistamismääruse (kolmandate riikide suhtes kohaldamise ja muutmise) ning väljaandmise (muutmise) 2012. aasta seaduse (European Arrest Warrant (Application to Third Countries and Amendment) and Extradition (Amendment) Act 2012) § 2 lõike 2 alusel ning millega nimetati Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik kolmandaks riigiks, mille suhtes kohaldatakse Euroopa vahistamismääruse 2003. aasta seadust.
- 5 Raamotsuse sätete kohaselt võib välis- ja kaubandusminister (Minister for Foreign Affairs and Trade) määrata Euroopa Liidu välise riigi, mille suhtes kohaldatakse Euroopa vahistamismääruse süsteemi. Pärast Euroopa Kohtu otsust ja õigusakti *S.I.* 150, 2021, tunnistati Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik Euroopa vahistamismääruse korra toimimise seisukohast vahistamismääruse teinud riigiks ja liikmesriigiks.
- 6 Sellele vastavalt tuleb riigisiseste õigusaktide ja raamotsuse kohaldamisel käsitada Ühendkuningriiki nii, nagu oleks ta Euroopa vahistamismääruse korra toimimise seisukohast liikmesriik, mistõttu Ühendkuningriigi õigussüsteemi raames tehtud vahistamismääruse alusel esitatud üleandmistootlust tuleb menetleda Euroopa vahistamismääruse 2003. aasta seaduse ja raamotsuse kohaselt.
- 7 Taotlejale soovitakse esitada süüdistust terroriaktis ning kui ta mõistetakse süüdi ja talle mõistetakse vangistus, reguleerivad tema õigust tingimisi vabastamisele Ühendkuningriigi õigusnormid, mis on vastu võetud 2021. aastal, pärast seda, kui kõnealused terroriaktid väidetavalt toime pandi.
- 8 Põhja-Iirimaa magistraadikohtute ringkonnakohtunik tegi 26. novembril 2021 neli vahistamismäärust nelja süüteo suhtes: keelustatud organisatsiooni kuulumine; terroriaktide toimepanekuga seotud organisatsiooni tegevuse juhtimine; terroriaktide toimepanekuga seotud organisatsiooni tegevuse juhtimise kavandamine; ning terroriaktide toimepaneku ettevalmistamine. Ühendkuningriigi – Euroopa Liidu üleandmismääruses on märgitud nende süütegude eest mõistetava vabaduskaotuse maksimaalne kestus. Esimesena loetletud süüteo eest saab süüdistusakti alusel üldmenetluses süüdimõistmise korral karistada vangistusega kuni 10 aastat ning ülejäänud kolme süüteo eest saab süüdistusakti alusel üldmenetluses süüdimõistmise korral karistada eluaegse vangistusega. Väidetavalt pandi kõnealused süüteod toime ajavahemikus 18. juulist 2020 kuni 20. juulini 2020.

- 9 Tingimisi vabastamist võimaldatavat korda muudeti seadusandlikult terroristide (ennetähtaegse vabastamise piiramise) 2020. aasta seadusega (Terrorist Offenders (Restriction of Early Release) Act 2020) ja kriminaalõigusemõistmise (Põhja-Iiri) 2008. aasta määruse (Criminal Justice (Northern Ireland) Order 2008) artikliga 20A, mis lisati terrorismivastase võitluse ja karistuste mõistmise 2021. aasta seaduse (Counter Terrorism and Sentencing Act 2021) §-ga 30. Need muudatused jõustusid Põhja-Iirimaa suhtes 30. aprillil 2021. Nende tulemusel ei olnud teatavates terroristlikku laadi süütegudes süüdi mõistetud isikutel enam õigust automaatsele tingimisi vabastamisele pärast poole karistuse ärakandmist, vaid nad pidid kandma vähemalt kaks kolmandikku karistusest, enne kui neid saab tingimisi vabastada. Samuti pidi tingimisi vabastamise – erinevalt varasemast korrast – heaks kiitma tingimisi vabastamise nõukogu (Parole Commissioners).
- 10 Edasikaebaja väidab, et tema üleandmine on vastuolus tema õigustega, mis tulenevad konventsiooni artiklist 7. Artiklis 7 on sätestatud:
- „1. *Kedagi ei või tunnista süüdi kuriteos – teos või tegevusetuses, mis selle toimepanemise ajal kehtinud riigisisese või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud kuritegu. Samuti ei või kohaldada raskemat karistust kui kuriteo toimepanemise ajal ettenähtu.*
2. *See artikkel ei takista ühegi isiku mis tahes teo või tegevusetuse suhtes, mis selle toimepanemise ajal oli kuritegu tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldpõhimõtete järgi, kohtumenetluse läbiviimist ja isiku karistamist.“*
- 11 Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) ei ole nõustunud, et karistusest vabastamise või ennetähtaegse vabastamise süsteemidesse tagasiulatuvalt tehtavad muudatused rikuvad inimõiguste konventsiooni artiklit 7, kuna need meetmed ei ole selle artikli tähenduses „karistuse“ osa. Seda lähenemisviisi illustreerivad otsused kohtuasjades *Hogben vs. Ühendkuningriik* (avaldus nr 11653/85) ja *Uttley vs. Ühendkuningriik* (avaldus nr 36946/03). Kummaski asjas ei tuvastatud artikli 7 rikkumist, olgugi et tingimisi vabastamiseks kvalifitseerumise suhtes olid kehtestatud piirangud, millega tagasiulatuvalt pikendati aega, mil taotleja on vahi all. Need meetmed kvalifitseeriti hoopis karistuse rakendamiseks või täideviimiseks, mida ei saa pidada olemuselt raskeks, sest nende laad ja eesmärk seisnevad ennetähtaegse vabastamise hõlbustamises. Samale järeldusele jõuti ka kohtuasjas *Kafkaris vs. Küpros* (avaldus nr 21906/04), [2009] 49 E.H.R.R. 35.
- 12 Seejärel tegi EIK otsuse, mis edasikaebaja väitel illustreerib lähenemisviiside erinevust. Kohtuasjas *Del Río Prada vs. Hispaania* (avaldus nr 42750/09), (2014) 65 E.H.R.R. 37, märkis EIK, et endast „karistust“ kujutava meetme eristamine meetmest, mis puudutab selle karistuse „täideviimist“ ja „täitmisele pööramist“ ei pruugi alati olla selgepiiriline (punkt 85), ning tunnistas, et karistuse täideviimise ajal võetavad meetmed võivad mõjutada karistuse ulatust (punkt 90). Nii väitis edasikaebaja, et EIK lähenemisviis artikli 7 kohaldamisel on kohtuotsusest *Del Río Prada* nähtuvalt paindlikum kui EIK senises praktikas. Edasikaebaja väidab, et

praktikas pikendab uus karistuste mõistmise ja tingimisi vabastamise kord Põhja-Iirimaal aega, mille isik veedab vanglas, nii et sisuliselt muutub tema karistus raskemaks sellest, mis oleks võidud talle mõista kõnealuse süüteo väidetava toimepaneku ajal. Samuti väidab ta, et tingimisi vabastamise aja osalise kindlaksmääramise üleandmine asja menetleva kohtuniku pädevusest tingimisi vabastamise nõukogule on põhimõtteline muudatus karistuse „olemuses“ või „ulatuses“ (kohtuotsuses Del Río Prada kasutatud sõnastus).

- 13 Kas ja mil määral muudab otsus kohtuasjas Del Río Prada EIK senist praktikat, on käesolevas asjas vaidluse all ning vastustaja väidab, et põhimõtteid muudetud ei ole. Ta tugineb iseäranis otsusele kohtuasjas Abedin vs. Ühendkuningriik (avaldus nr 54026/16), (2021) 72 E.H.R.R. SE6.
- 14 Kohtuasjas R vs. Morgan jt seati käesolevas eelotsusetaotluses käsitletavas Ühendkuningriigi õigusnormid vaidluse alla nelja isiku poolt, kellest igaühele oli selleks ajaks, kui tehti seadusandlikud muudatused, juba mõistetud karistus ja kes väitsid, et uue seadusandliku korra rakendamine nende suhtes tähendab nende karistuse raskemaks muutumist ning et neil oli õiguspärane ootus, et neid koheldakse süüteo toimepaneku või karistuse mõistmise ajal kehtinud korra kohaselt.
- 15 Court of Appeal of Northern Ireland (Põhja-Iirimaa apellatsioonikohus, Ühendkuningriik) otsustas, et kuna apellantidele oli sel ajal, kui kõnealused muudatused tehti, juba mõistetud karistus endise korra kohaselt, oli uue seaduse kohaldamine karistuse tagasiulatav rakendamine, mis kujutas endast asja menetlenud kohtuniku mõistetud karistuse muutmist või ümbermääratlemist, ja oli seetõttu vastuolus konventsiooni artikliga 7: [2021] NICA 67. Kohus tegi avalduse kokkusobimatuse kohta, kuid võttes arvesse inimõiguste konventsiooni funktsiooni Põhja-Iirimaa õigusnormide toimimises ja mõjus, keeldus tegemast määrust selle kohta, et muutmisakt on kehtetu või jõustamatu.
- 16 Supreme Court (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) andis loa Court of Appeal of Northern Irelandi (Põhja-Iirimaa apellatsioonikohus, Ühendkuningriik) otsuse edasikaebamiseks ning rahuldab 19. aprilli 2023. aasta kohtuotsusega Minister of Justice'i (justiitsminister) edasikaebuse ja tühistas kokkusobimatuse kohta tehtud avalduse. Supreme Court (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) leidis, et terrorismivastase võitluse ja karistuste mõistmise 2021. aasta seaduse (Counter Terrorism and Sentencing Act 2021) § 30 tagasiulatav kohaldamine ei ole vastuolus inimõiguste konventsiooni artiklitega 5 ja 7 (otsus kohtuasjas Morgan jt vs. Ministry of Justice (Northern Ireland), [2023] UKSC 14; 2023 2 W.L.R. 905).
- 17 Supreme Court (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) asus seisukohale, et karistust tagasiulatavalt suurendatud ei ole ja et muutus „see, kuidas vastustajatele õiguspäraselt mõistetud vabaduskaotuslikud karistused tuleb täide viia“ (kohtuotsuse punkt 116). Seega jäid kõnealused seadusandlikud muudatused artikli 7 tähenduses „õiguse“ mõiste alt välja (punkt 117) ja nendega ei rikutud artikli 5 nõudeid, sealhulgas ettenähtavuse nõuet (punktid 128–129).

- 18 Kokkuvõttes märkis Supreme Court (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) punktis 114:

„Nende meetmete eesmärk oli muuta seda, kuidas mõistetud vabaduskaotuslikke karistusi täide viiakse, piirates terroristidest vangide kvalifitseerumist tingimisi vabastamiseks. Nende, 2021. aasta seaduse §-ga 30 ja 2008. aasta määruse artikliga 20A tehtud muudatuste laad ja eesmärk ei seisnenud vastustajatele mõistetud vabaduskaotuslike karistuste pikendamises. Nende karistuste kestust ei muudetud üheski mõttes.“

- 19 [...] [Supreme Courti (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus)] otsuse koostanud kohtunik] juhtis tähelepanu sellele, et kohtuasjas Del Río Prada oli EIK oma otsuses märkinud, et kohtumääruse raskus ei ole ise määrav ning kuna meetme laad ja eesmärk seisnesid ennetähtaegse vabastamise lubamises, ei saa seda meedet pidada olemuslikult raskeks. Samuti märkis nimetatud kohtunik, et muudatus karistuse täideviimises või täitmisele pööramises ei kuulu artikli 7 kohaldamisalasse, vaid konventsiooniosalistel riikidel on vabadus määrata niisuguste muudatuste suhtes kindlaks omaenda kriminaalpoliitika, ning seepärast ministri edasikaebus rahuldati.
- 20 On selge, et Põhja-Iirimaal osaleb kohtunik selle kindlaksmääramisel, milline osa karistusest peab olema enne tingimisi vabastamist kantud. Seetõttu tuli kohtuasjades Morgan tegelikke vahistamismäärusi haldusotsusega muuta ning seda uue protsessi elementi pidas Court of Appeal of Northern Ireland (Põhja-Iirimaa apellatsioonikohus, Ühendkuningriik) niisuguseks, mis kujutab endast mõistetud karistuse „õõnestamist“, mistõttu tuvastati konventsiooni rikkumine.
- 21 Supreme Court (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) märkis, et sellest ei järeldu, nagu oleks selle funktsiooni õõnestamine ulatunud karistuse kindlaksmääramiseni. Käesolevas edasikaebemenetluses esitatud argument on nõrgem kui see, mis esitati kohtuasjades Morgan, sest edasikaebajat ei ole süüdi mõistetud ja talle ei ole mõistetud karistust ning tema suhtes edaspidi kohaldatav uus tingimisi vabastamise kord on see, mis kehtib praegu. Kohtuotsusesse tagasiulatuvalt ei sekkuta.

Õige lähenemisviisi raamotsuse alusel esitatud üleandmistaotluse suhtes

- 22 Raamotsuse alusel esitatud üleandmistaotlust arutava kohtu lähtekoht on taotluse saanud liikmesriigi kohustus ja ülesanne isik üle anda, mille suhtes kehtib vaid tingimus, et vastustaja võib olla üleandmise vastu põhjendusel, et tõenäoliselt rikutakse üleandmisega tema õigusi, mis tulenevad inimõiguste konventsioonist.
- 23 Taotluse esitanud riik on selle konventsiooni osaline, on inkorporeerinud konventsiooni oma riigisisesse õigusesse, selle riigi kohtud on kaalunud ja kinnitanud selle korra vastavust nõuetele ning isikul on õigus pöörduda isiklikult EIK poole. Vaidluse käigus ei ole väljendatud tõsist kahtlust selles, et kui kaebaja Põhja-Iirimaaale tagasi saadetakse, on tal võimalik kaitsta oma õigusi, pöördudes

isiklikult EIK poole seoses konventsiooni nõuetekohase tõlgendamisega ja sellega, kas Põhja-Iirimaa praegu kehtiv karistuste mõistmise ja tingimisi vabastamise kord võib kujutada endast tagasiulatuvat karistuse mõistmist.

- 24 Võttes arvesse nõuet, mis tuleneb Iirimaa riigisisest õigusest, Euroopa vahistamismääruse 2003. aasta seadusest (European Arrest Warrant Act 2003; muudetud redaktsioon) ja raamotsusest, nagu seda on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ja Euroopa Liidu Kohtu otsustega tõlgendatud, ei toeta faktilised asjaolud ega argumendid, millele edasikaebaja nimel tuginetakse, tema väidet, et tema üleandmine Põhja-Iirimaaale rikuks tema õigusi, mis tulenevad konventsioonist. Peale selle, et ei ole tehtud kindlaks ühtegi süsteemset puudust, mis viitaks konventsioonist tulenevate õiguste tõenäolisele ja raskele rikkumisele juhul, kui peaks antama korraldus üleandmiseks, nähtub Põhja-Iirimaa kohtute hiljutisest praktikast ja Supreme Courti (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) pädevusest edasikaebeasjades õigussüsteem, milles konventsioon on leidnud jõulist ja ühemõttelist vastuvõtmist ja kohaldamist. Lähenemisviis, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab üleandmistootluse suhtes rakendama, ei võimalda keelduda isiku tagasisaatmisest analüüsi põhjal, et Supreme Courti (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) otsus kohtuasjas Morgan on ekslik. Käesoleva juhtumi asjaoludest ei nähtu, et edasikaebaja õigusi tugineda konventsioonile ei austata või ei analüüsita täielikult. Samuti on edasikaebajal võimalik pöörduda oma õiguste kaitseks Strasbourgi kohtusse, kus tehakse lõplik ja autoriteetne analüüs ning kaalutakse kõnealuseid seadusandlikke muudatusi.
- 25 Seepärast ei nõustunud eelotsusetaotluse esitanud kohus argumendiga, et isiku üleandmisest tuleb keelduda § 37 alusel, konventsioonist tulenevate õiguste tajutava rikkumise tõttu, ning sel põhjendusel edasikaebust ei rahuldatud.

Küsimus seoses hartast tulenevate õigustega

- 26 Käesolevas asjas aga ilmneb siiski veel üks keeruline aspekt. Kaaludes, kas rahuldada üleandmistootlus, tegeleb eelotsusetaotluse esitanud kohus selgelt Euroopa Liidu õiguse kohaldamisega, mille suhtes on kohaldatav harta ja millest tekib seetõttu küsimus seoses harta artikliga 49, mis on sõnastatud samamoodi nagu inimõiguste konventsiooni artikkel 7. Küsimus on selles, kas olukorras, kus taotluse saanud kohus jõuab põhjendatud järeltule, et põhiseadus ega konventsioon ei kohusta üleandmisest keelduma, piisab niisugusele järeltule viivast põhjenduskäigust selleks, et argument, mis puudutab kooskõla hartaga, oleks asjakohaselt lahendatud. Samuti, kas on vaja, et vahistamismäärust täitev liikmesriik hindaks Põhja-Iirimaa uue terroriaktide eest karistuste mõistmise korra vastavust hartale?
- 27 Harta artikkel 49 vastab konventsiooni artiklile 7 ja seetõttu on kohaldatav artikli 52 lõige 3. Seega tekib kaks küsimust:
- i) Kas isik, kelle üleandmist taotletakse, on tõendanud või argumentidega põhjendanud, et hartast tuleneda võivate õiguste ulatus erineb nendest,

mida on tunnustatud, mis on kehtestatud ja mis ei tohi olla vastuolus konventsiooniga seotud kohtupraktikaga?

- ii) Kas isik, kelle üleandmist taotletakse, on tõendanud, et miski Euroopa Liidu õiguses võib erineda kaitsest, mida praegu võimaldatakse EIK praktika kohaselt?
- 28 Euroopa Kohus on otsustanud, et harta artikkel 49 vastab konventsiooni artiklile 7 või põhineb sellel. See nähtub selgelt kohtuotsustest C-72/15: Rosneft (punktid 164–165), C-42/17: Mas ja MB (punkt 54) ning C-634/18: JI (punkt 47). Seda on märgitud teose Peers jt, *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary* (2nd ed, Hart Publishing, 2021) punktis 52.111 ja seal viidatud allikates 192. joonealuses märkuses.
- 29 Euroopa Kohus on käsitlenud artikli 47 ja artikli 48 lõike 2 tagajärgi raamotsuse artikli 4 punkti a kohaldamisele, ning karistuse mõistmise eristamine karistuse rakendamise või täideviimisest on liidu õiguses heaks kiidetud ja on oluline element Euroopa Kohtu praktikas, mis käsitleb raamotsuse artiklit 4a: vt nt kohtuotsus Ardic, C-571/17 PPU, milles Euroopa Kohus märkis, et raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 puhul ei hõlma seal kasutatud mõiste „otsus“ otsust, mis puudutab varasema kohtuotsusega mõistetud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viise või täitmisele pööramise korda, välja arvatud juhul, kui selle otsuse esemeks või mõjuks on kõnealuse karistuse liigi või määra muutmine ning selle otsuse teinud kohtul on selles suhtes kaalutusõigus. Vt samuti kohtuotsused Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punktid 78–80, ja Zdziaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punktid 85, 90 ja 96.
- 30 Euroopa Kohus kinnitas seda oma hiljutisemas otsuses, liidetud kohtuasjades C-514/21 ja C-515/21, LU ja PH, mis puudutasid tingimisi kohaldamata jäetud vabaduskaotusliku karistuse täitmisele pööramist.
- 31 Üheski Euroopa Kohtu otsuses aga ei ole käsitletud harta artikli 49 tagajärgi niisuguste tingimisi vabastamist käsitlevate sätete muutmisele, mis mõjutavad süüdimõistetud isikute või väidetavalt enne seda muutmist toime pandud kuritegudes süüdistatavate isikute karistust. See ei ole üllatav, sest valdkonnad, kus liikmesriikide kriminaalõigus hõlmab liidu õiguse kohaldamist, ei ole üldiselt ulatuslikud.
- 32 Kui MA antakse üle kohtupidamiseks Põhja-Iirimaa kohtutes, ei tekiks selles kohtupidamises liidu õiguse küsimusi, ning õigupoolest selles kohtualluvuses kriminaalmenetlustes liidu õiguse küsimusi ei tekigi, sest kriminaalmenetlus ei ole tavaliselt seotud Euroopa õiguse kohaldamise ega rakendamisega, ehkki mõistagi võib seda mõnes konkreetses asjas esineda. Hartas on selgelt ette nähtud, et harta „ei lisa liidule uusi pädevusvaldkondi ja ülesandeid“, teisisõnu ei laienda see liidu pädevust kriminaalasjadesse. Sellest järeldub, et harta ega hartast tulenevad õigused ega nende jaluleseadmine ei puutu käesolevas edasikaebemenetluses vaidluse all olevas riigisisises kriminaalmenetluses asjasse.

- 33 Küsimus on pigem selles, kas taotluse saanud riik on kohustatud või pädev ise hindama, kas talle hartast tekkivaid kohustusi rikuks see, kui isik antakse üle olukorras, kus väidetakse, et karistuse mõistmist käsitlevad sätted, mida võidakse taotluse esitanud riigis rakendada, on artikliga 49 vastuolus, olgugi et need sätted ise ei ole selle artikli kohaldamisalas.
- 34 Esmane põhimõte ja üldine reegel on endiselt niisugune, et tagaotsitava isiku üleandmine raamotsuse alusel on üldreegel ja tuleneb eespool viidatud vastastikuse koostöö ja usalduse põhimõtetest.
- 35 Üldiselt on Euroopa Kohus järjepidevalt tõlgendanud Euroopa vahistamismääruse korda nii, et selle kohaselt peab iga enda üleandmist vastustav isik tõendama, et tal on põhjendatult ja piisavalt alust arvata, et tema õigusi võidakse tegelikult rikkuda. Suurem jagu kohtupraktikat, milles Euroopa Kohus on käsitlenud hartast tulenevaid õigusi, on olnud seotud juhtumitega, mil tagaotsitavad on väitnud, et on tõendatud, neid hakatakse harta artikli 4 tähenduses ebainimlikult või alandavalt kohtlema; vt nt liidetud kohtuasjad C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU: L ja P. Põhjus on selles, et harta artikli 19 lõige 2 on konkreetselt kohaldatav otsustele, mis puudutavad isikute väljasaatmist ja väljaandmist, ning keelab isiku väljasaatmise, kui teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus, millega käesoleval juhul ei ole tegemist.
- 36 Kõikides nendes asjades rõhutas Euroopa Kohus kõrget põhjendatavuse künnist ning et tagaotsitav isik peab tõendama tegeliku ja piisava ohu olemasolu, mis on enam kui pelgalt hüpoteetiline oht ja enam kui pelgalt niisuguse rikkumise ohtu sattumise võimalikkus.
- 37 Selleks et kindlaks teha, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus rikuks MA üleandmisega liidu õigust, peaks kohus olema veendunud, et üleandmisega rikutaks MA õigusi, mis tulenevad hartast. Kriminaalmenetlus ise ei saa rikkuda ühtegi MA-le hartast tulenevat õigust ja niisiis on küsimus selles, kas hartast tulenevad õigused on üleandmise otsusega seotud kuidagi teisiti, kui on sätestatud artiklis 19, ja kui on, siis milline peab olema eelotsusetaotluse esitanud kohtu künnis selle argumendi kohta järelduse tegemisel.
- 38 Harta artikli 52 lõike 3 selgitusest nähtub selgelt, et hartas sätestatud õiguste „täendus ja ulatus“ tulenevad konventsiooni tekstist, aga ka EIK praktikast. Sellegipoolest on liidu õigus autonoomne ning hartas sätestatud õiguste tõlgendamisel on lõplik instants Euroopa Kohus. See asjaolu tähendab vähemalt teoreetilisel tasandil seda, et Euroopa Kohus saaks asuda teistsugusele seisukohale hartas sätestatud õiglast kohtupidamist käsitlevate õiguste tähenduse ja tagajärgede ning selle osas, kuidas ja kas Põhja-Iirimaal toimivat uut karistuste mõistmise korda saab üleandmise otsusega seoses analüüsida nendest õigustest lähtudes. Kuigi võib täheldada, et kohtujuristide ettepanekutes on välja pakutud, et artikli 52 lõige 3 võimaldab Euroopa Kohtul tõlgendada harta sätteid teisiti ja rangemalt kui vastavaid konventsiooni sätteid, nagu neid on tõlgendatud, näib, et

see lähenemisviis ei ole kooskõlas artikli 52 lõike 3 sõnastuse ja eesmärgiga ning Euroopa Kohus ise seda kasutanud ei ole. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei nõustunud kohtuasjas *Minister for Justice vs. Celmer* tehtud otsuses, [2019] IESC 80, [2020] I I.L.R.M. 121, vastustaja ja IHREC nimel esitatud argumendiga, et harta alusel on õigused kaitstud ulatuslikumalt kui nendele vastavad konventsioonist tulenevad õigused, ning [...] [kohtu esistuja selles kohtuasjas] asus (kohtuotsuse punktis 70) seisukohale, et niisuguse argumendi toetuseks oleks vaja „selgemaid suuniseid“ Euroopa Kohtult.

- 39 Euroopa Kohus sedastas 2016. aasta septembris tehtud otsuses kohtuasjas C-182/15: *Petruhhin*, milles taotles eelotsust Läti kõrgeim kohus, et väljaandmistootluse lahendamisel ei piisa sellest, kui liikmesriik lihtsalt tuvastab, et taotluse esitanud pool on inimõiguste konventsiooni osaline, ja märkis (punktis 56), et tuleb viidata harta artiklile 4 ning (punktis 60) et taotluse saanud liikmesriik peab „kontrollima, et väljaandmine ei kahjusta harta artiklis 19 nimetatud õigusi“. Euroopa Kohus kinnitas otsust *Petruhhin* kohtuasjas C-398/19: *BY – Generalstaatsanwaltschaft Berlin*. Käesolevas kohtuasjas ja hiljutistes kohtuasjades on küsimus harta kohaldamises väljaspool selles artiklis silmas peetud olukordi.
- 40 Niisiis taandub küsimus sel juhul kriteeriumidele, mida vahistamismäärust täitev kohus peaks rakendama hinnangu andmisel selle kohta, kui kvaliteetselt on tagatud õigused õiglasele kohtulikule arutamisele, ehk teisisõnu sellele, kuidas järgitakse kriminaalkaristuste osas seaduslikkuse põhimõtet, ning sellele, kas on olemas nende õiguste rikkumise oht olukordades, kus kohus on veendunud, et põhiseadus ega konventsioon isiku üleandmist juba käsitlenud põhjustel ei keela.

Küsimus ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu järeldus:

- 41 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on teadlik, et hartas sätestatud õiguste tähendust ja kohaldamist ei tohi tõlgendada nagu riigisisest meedet, vaid neile tuleb anda Euroopa õiguses autonoomne tähendus.
- 42 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on ETL artikli 267 kolmanda lõigu tähenduses kohus, mille otsuste peale ei saa edasi kaevata. Võttes arvesse Euroopa Kohtu otsust *Consorzio Italian Management e Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 51) seoses selle kohustuse ulatusega, ei saanud eelotsusetaotluse esitanud kohus väita, et esitatavas küsimuses on olemas niisugune selgus, et ta saaks selles küsimuses ise hõlpsasti lõplikule lahendusele jõuda.
- 43 Võttes arvesse eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohustust olukorras, kus asi ei ole *acte clair*, ning kuna see kohus on kõrgeim kohtuaste, kus Euroopa õigust riigisiselt tõlgendatakse, olen jõudnud järeldusele, et niisiis on vaja taotleda eelotsust ETL artikli 267 alusel. [...] [üksikasjad seoses eelotsuse taotlemise üldise asjakohasusega].

- 44 Küsimus, mille kohta eelotsusetaotlus esitatakse, puudutab harta mõju. Kui edasikaebaja saadetakse tagasi Põhja-Iirimaale ja mõistetakse süüdi, mõistetakse talle karistus tõenäoliselt niisuguses olukorras, kus vangistuse ja vanglast vabastamisega seotud õigusnormid põhjustavad talle vähemalt subjektiivses mõttes karmima režiimi kui see, mis kehtis süüteo väidetava toimepaneku ajal. Uue režiimiga tekib kaks muudatust. Selle kohaselt suureneb aeg, mille jooksul karistuslaine isik peab jääma vangistusse, enne kui ta saab taotleda ennetähtaegset vabastamist, ning lisandub halduslik või suvaõiguslik element tingimisi vabastamise korral, mille peab nüüd heaks kiitma tingimisi vabastamise nõukogu eraldi tingimuse kohaselt, mida seni ei olnud.
- 45 Lahendamist vajav küsimus puudutab seda, kas juhul, kui on esitatud argument, et vahistamismäärust täitval liikmesriigil on harta artiklist 49 ja konventsiooni artiklist 7 tulenevalt ning kui see on asjakohane, ka tema enda põhiseaduse sätete kohaselt keelatud anda isikut üle taotluse esitanud riigile, mis on ka ise konventsiooni osaline, põhjendusel, et seadusandlik muudatus, mis on vastu võetud pärast seda, kui see isik väidetavalt pani toime süüteo, põhjustab väidetavalt raskema karistuse, mis on vastuolus harta artikliga 49 ja konventsiooni artikliga 7, ning kohus on järeldanud, et muidu ei rikutaks isiku üleandmisega talle konventsioonist tulenevaid õigusi, on see kohus ikkagi kohustatud andma ise eraldi hinnangu (vajadusest, millega kaasneb ELTL artikli 267 alusel eelotsuse taotlemine Euroopa Kohtult) selle kohta, kas üleandmine on vastuolus artikliga 49.
- 46 Euroopa Kohus ei ole seni kindlaks määranud, milline on õige lähenemisviis nendes küsimustes ning selget vastust ei nähtu ka Strasbourgi kohtu praktikast.
- 47 Seepärast tehakse ettepanek esitada ELTL artikli 267 alusel eelotsuse küsimus [...] [sõna-sõnalt on korratud eespool eelotsusetaotluses sõnastatud küsimust]
- [...]